

# Učiteljski Tovariš

Stanovsko političko glasilo UJU — Poverjenišvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškanska ulica 6/1. Robopisov ne vračamo. Neprankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrek. Naročnina letno 60 Din, za inozemstvo 80 Din. Člani pov. UJU plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. čk. rač. 11.197. Telefon 3112.

## Naše podrobne zahteve glede vladnega projekta šolskega zakona.

Tudi osnovnošolsko učiteljstvo se pritožuje o nevdržnosti materialnega položaja učiteljstva. — Zahteve po posebnih dokladah k plači.

(Sprejete na seji širjega sosveta Pov. UJU — Ljubljana na Zidanem mostu dne 8. decembra 1928.)

Ker smo postavljeni pred izvršeno delo in se moramo omejiti le na najnujnejše predloge za spremembo vladnega projekta šolskega zakona, se sklicujemo na predloge, ki jih je v tem pogledu izdelala anketa poverjenišva UJU — Ljubljana leta 1927. in ki veljajo v največ primerih še danes.

Iz predlogov še posebej podčrtavamo v izvlečku sledeče najnujnejše zahteve:

### Solska obveznost.

Določbe člena 9. in 10. glede šolske obveznosti so za nas absolutno nesprejemljive in so se napram prejšnjim projektom še poslabšale, ker ne vsebujejo nobenih diferenciranih določb v glavnem delu projekta za pokrajine z razvitejšim šolstvom in ker je odpadla v glavnem delu zakona določba, da ostane osemletna šolska obveznost tam, kjer je že izvedena, neokrnjena. Naši predlogi in protesti se niso ni malo upoštevali in tako prihajamo ponovno do zaključka, da se vprašanje šolske obveznosti ne da s splošno, za vso državo veljavno zakonsko določbo drugače kot okvirno rešiti in so specialne določbe za njegovo stvarno ureditev v posameznih delih države neobhodno potrebne.

Za slovensko šolstvo imajo določbe tega zakona lahko katastrofalne posledice. Kot skrajno reakcionarno za naše razmere moramo označiti določbo, ki dopušča stalno omejitve rednega pouka na prva štiri šolska leta. Naperjena je naravnost proti kulturnemu dvigu širokih plasti kmetijskega ljudstva, ker za mesta se ta določba ne bi nikjer uveljavila.

Odklanjamo tkzv. skrčeni pouk kot ničvreden surogat rednega pouka, zahtevamo izenačenje šolske obveznosti za vso Slovenijo vsaj v izmeri, kakor obstoja v mariborski oblasti. Ako že ne korakamo naprej, vsaj ne moremo dopustiti, da bi korakali nazaj.

### Materialne zahteve učiteljstva.

Opozorjamo z vsem poudarkom, da službeni prejemki po uradniškem zakonu absolutno ne zadoščajo in daleko ne dosežajo eksistenčnega minimuma. Narodna skupščina je to uvidela, ko je uradnikom I. kategorije, ki dosežajo znatno višjo plačo kot učitelji, v zakonu o sednikih priznala poleg plače po uradniškem zakonu posebne določbe. Isto predvideva zakonski projekt v srednjih šolah za profesorje.

Z vsem pravom zahtevamo enake doklade tudi zase, da se učitelji — zlasti onemu z družino — ne bo treba pehati za drugimi dohodki ali pa živeti v pomanjkanju, ampak da se bo mogel z vsmo posvetiti zgolj svojemu poklicnemu delu. Sedanje naše gmotno stanje je nevdržno.

### Stanovanje za učiteljstvo.

Vprašanje primerne stanovanj in z njim združeno vprašanje primerne prehrane, je eno izmed najgloblje v naše in šolsko življenje segajočih vprašanj in zahteva že iz službenih razlogov samih nujne rešitve. Uvidevamo, da bi gradnja brezplačnih stanovanj za marsikatero občino pomenilo ogromno breme, zato učiteljstvo tudi brezpopojno ne zahteva brezplačnosti stanovanj, ker isto že

sedaj spričo odtegljajev za stanovanje po čl. 39. urad. zakona ne obstoja. To odtegljaje smatramo kot očitno krivico občinam, ker se državna blagajna okorišča na njih račun, katero krivico je treba z zakonom odpraviti. Odtegljaji po čl. 39. urad. zakona naj se stekajo v blagajno šolske občine in ji naj služijo za amortizacijo kapitala, izdanega za gradnjo učiteljskih stanovanj. Pač pa gre šolskim upraviteljem za upravljanje šolske imovine brezplačno stanovanje in se jim ta pravica pri nas ni nikdar odrekala ter se jim naj tudi v zakonu zagotovi.

### Okrajni šolski odbori.

Da se nekoliko zajezi birokratizem kot nujna posledica centralistično urejenega šolstva, in pride ljudstvo in učiteljstvo v večji meri v šolski upravi do besede, naj se ustanovijo poleg oblastnih in krajevnih šolskih odborov tudi okrajni ali sreski šolski odbori, ki bi pravilno organizirali, lahko postali inicijativni faktor v šolskem življenju.

### Skrb za kmetijsko in gospodinjstvo nadaljevalno šolstvo.

V zakonu ni nikake odredbe glede snovanja, vzdrževanja in ustroja nadaljevalnih šol poklicno vzgojnega značaja, kakor kmetijske, gospodinjstva itd. in naj bi se projekt v tem pogledu izpopolni.

### Organizacija šolskih občin.

Določbe glede organizacije šolskih občin so nepopolno označene in se ne ozirajo na šolske občine, ki obstoje iz več političnih občin. (Čl. 18.)

### Šolstvo v industrijskih krajih.

Po dosedanjih naših zakonih imajo industrijska podjetja gotove obveznosti napram šolski občini glede vzdrževanja, gradnje in razširjenja šol. Vladni projekt takih obveznosti ne predvideva. — v škodo šoli in občini.

### Učni načrti.

Podrobni učni načrti za vso državo so stvarno nemogoči in pedagoško nesmiselni. (Čl. 39.)

### Verski pouk.

Glede verskega pouka naj ostane prejšnja formulacija dr. Čajkovčevega projekta (čl. 50.), po kateri bi katehetje pri nas tudi nadalje poučevali verouk. S tem bi odpadel čl. 186. prehodnih določb novega projekta. (Čl. 45.)

### Maksimalno število otrok v enem razredu.

Maksimalno število otrok v razredu brez oddelkov naj bo 50, z oddelki pa 40. (Čl. 48.)

### Šolske zamude in kazni.

Oredbe o šolskih zamudah so nepopolne in bi jih bilo treba izpopolniti vsaj na osnovi izkušnje, ki so se pokazale pri izvajanju Uredbe o krajevnih in oblastnih šolskih odborih. Kazni so pretirane, osobito glede materialne odgovornosti s strani predsednika. (Čl. 64., 65. in 66.)

### Maksimalno število učnih ur za učitelja.

Število učnih ur na posameznega učitelja je treba splošno maksimirati (na 24) in ne ga določati po razredih. (Čl. 83.) Ker so imeli

šolski upravitelji že po sedanjih zakonih manjše število obveznih ur, zahtevamo, da ostane upraviteljem dosedanja ugodnost.

### Materijalna odgovornost razrednika za inventar.

Materijalna odgovornost razrednika za inventar je neopravičena in naj se črta ta določba iz projekta. (Čl. 84.)

### Poročene učiteljice.

Zapostavljanje učiteljic poročenih z učitelji napram učiteljicam poročenim z neučitelji in neuradniki se je poostrilo še bolj s čl. 99. novega projekta.

Zato zahtevamo: 1. da se z državnimi uradniki poročenim učiteljicam priznajo v tem osnovnošolskem zakonu polne doklade v zmislu čl. 46. čin. zak., tako da ne bodo zapostavljene za učiteljicami, ki niso poročene z državnimi uradniki;

2. da se prizna tudi z učitelji poročenim učiteljicam pravica do odpravnine v zmislu čl. 153. alin. 2. čin. zak. odnosno pokojnina če jo doseže — in to brez vsake klavzule o samovzdrževanju.

### Uvrstitev učiteljev gluhozemnic itd. ter učiteljice gospodinjstkih šol.

Učiteljstvo gluhozemnic stavi zahtevo, da se uvrsti enako kot absolventi viš. ped. šol, s 30% dodatkom za učiteljstvo, 20% za ravnateljce ter 30-letno službeno dobo.

Učiteljice gospodinjstkih šol z državnim strokovnim izpitom za meščanske gospodinjstke šole zahtevajo uvrstitev po čl. 7. čin. zak.

### Zdravljenje v bolnicah.

Za zdravljenje v bolnicah zahtevamo drugi razred.

### Kontraktualno učiteljstvo.

Iz tuje države prevzetim učiteljem, ki so bili tam iz nacionalnih ozirih odpuščeni in so po materinem jeziku Srbi, Hrvati ali Slovenci, ako se prijavijo za državljanstvo SHS, naj se v napredovanju in penzijo vstejejo vsa službena leta, ki so jih imeli v tujih državah ter doba od njihovega odpusta do vstopa v državno službo, ako so se takoj po odpustu prijavili za državljanstvo SHS in za sprejem v državno službo kot kontraktualni uslužbenci. Za dobo odpusta do vstopa v državno službo naj se jim priznajo tudi službene prejemki.

### Volitev zastopnikov učiteljstva.

Odločno zahtevamo, da zastopniki učiteljstva ne pridejo v šolske korporacije po položaju, temveč potom izvolitve od učiteljstva, kakor je to predvideno za učiteljce. V obče moramo zahtevati, da se načelo de-

mokracičnosti upošteva v večji meri nego je to v zakonskem projektu predvideno ter da se ne pospešuje umetno birokratizacija šolske uprave.

### Kadrski rok.

Zaščita službenega mesta ob priliki vrnitve oziroma odslužnja kadrskega roka je premalo predvidena. Učitelji, ki morajo zadostiti vojaški obveznosti, so itak že zapostavljeni za učiteljicami in vojaške službe oproščeni učitelji, ker ne prejemajo v tem času ne plače in izgube tudi službena leta za napredovanje in pokojnino. Iz tega ozira jim je zagotoviti vsaj službeno mesto in zopetni sprejem v državno službo v večjem obsegu, kakor to predvideva čl. 116. projekta.

### Upraviteljska funkcijska doklada.

Upraviteljska funkcijska doklada, predvidena v čl. 129. projekta je odločno premala in zahtevamo najmanj 300 Din mesečno do 3 razredov ali oddelkov in po 50 Din za vsak nadaljnji razred ali oddelok. Doklada naj bo vsestvarna v penzijo in naj se oprostitve razrednega pouka izvrši pri 10 razredih odnosno oddelkih.

### Sreski šolski nadzorniki.

Za sreskega šolskega nadzornika naj pridejo predvsem v poštev aktivni osnovnošolski praktiki. Niti teoretični študij na višji ped. šoli, niti nadzorniški izpit ne moreta usposobiti dobrega nadzornika.

Nadzorniška doklada mora znašati z ozirom na važnost položaja in odgovornost mesta najmanj 1000 Din mesečno in je 20% dodatke po projektu odločno nezadosten. Enako, kakor upraviteljsko funkcijsko doklado, je treba tudi to doklado vračunati v penzijo. (Čl. 133.)

### Oblastni šolski nadzorniki.

Zahtevamo, da se jemljejo oblastni šolski nadzorniki načeloma le iz vrst sreskih šolskih nadzornikov, ki imajo najmanj 5 let nadzorniške prakse. Z ozirom na važnost in odgovornost položaja naj se jim odmeri najmanj doklado v izmeri 1500 Din mesečno, ki je vračunljiva v penzijo. (Čl. 138. in 140.)

Podčrtavamo, da so to le nekatere najnujnejše zahteve in predlogi iz spomenice Pov. UJU, ki jo je izdelala anketa Pov. UJU — Ljubljana leta 1927. k tedanjemu projektu osnovnošolskega zakona in te zahteve v interesu dobrega osnovnega šolstva ponovno podčrtavamo poleg drugih podrobnih zahtev, ki jih je Pov. UJU — Ljubljana predložilo merodajnim faktorjem k sedanjemu projektu osnovnošolskega zakona.

## Potek seje širjega sosveta na Zidanem mostu.

Ustanovitev Učiteljske gospodarske poslovalnice. — Izjava absolventov višje pedagoške šole.

### Poverjenikov nagovor.

Važna organizacijska, kakor stanovsko politična vprašanja so pospešila sklicanje današnje seje širjega sosveta.

Potrebno je, da slišite poročilo o našem organizacijskem delu, pa tudi o gospodarskem stanju poverjenišva, da ne bo potreba nepoklicanim razburjati našega članstva z neosnovanimi poročili.

Intenzivno je delovanje naših društev in poverjenišva v idejni smeri. Čaka pa nas sedaj važna naloga, da damo organizaciji krepko gospodarsko oporo. Treba nam je ustanove, ki bo okrepila gospodarsko moč organizacije, podprla naše domove in po možnosti razbremenila naše članstvo.

poljski, vmes jih je zadovoljivo ilustriral J. Vokač, tiskali in založili sta jih pa dvoimena učiteljski organizaciji. Celotna knjižica je torej književni in industrijski produkt učiteljstva in kot taka še posebej — naša.

Knjiga naj le roma po Sloveniji kot tolmač bogatega prekmurskega narodnega blaga, ki ni domačinom morda mrtev kapital, marveč — duševno obličje panonskega Slovenca tam onstran Mure... — Až.

### Računalo za abecedarje.

Kakor je potrebno nazorilo za roko učenca pri čitanju, prav tako moramo priznati isto nujnost pri računanju.

Eksperimentalna psihologija nas uči, da je zraven vizuelnega in akustičnega še posebne važnosti motorično sprejemanje učnega procesa. Vsak učenec naj ima zmiraj pri roki števe predmete: paličice, kroglice, ploščice za štetje in ponazorovanje množine, oziroma računske operacije. kajti: nazornost je trdni temelj računske stavbe.

V računalu iz Fromove stavnice so praktično združena sredstva, ki izvrstno služijo nazornosti v mnogih variacijah. Računilo obsega:

1. Računski stroj z 20 kroglicami, ki so nanizane v naravni vrsti na jekleni paličici. Desetični vrsti sta raznobarvni; premer kroglic 1 cm!

2. 20 dvobarvnih paličic za štetje in zastavljanje obrazcev števk in črk.

Z njimi pa tudi smotreno spremljamo nazorni nauk s polaganjem raznih življenjskih oblik. Primer: štiri enako dolge paličice. Ponazorovanje: vodoravna, navpična, poševna, vzporedna lega. Življenjske oblike: okvir, stolec. Obrazec številke štiri. Ornamenti iz enakostranskih štiri- in poševnokotov. Položne oblike se naj tudi rišejo! Polaganje pa se vrši a) po naravi, b) po posnetkih predloženega oziroma predrisane, c) po navodilu učitelja (spominski diktat), d) po domišljivi učenca, katerega individualnost se mora upoštevati.

Takšno delo ni nezmiselnost igračkane, temveč se z omenjenimi vajami spomska moč učenca oživlja, gineče predstave se vračajo z novo svežostjo in v novi zvezi, domišljij malčkov je odprto novo polje delavnosti. To delo je nadalje neprecenljiva predvaja risanja in pisanja, ker je izvrstno sredstvo za pojmovanje prostora, za vezbanje očesnega merila in ročne spretnosti.

3. V isto svrhu je na razpolago 60 raznobarvnih, primerno velikih in debelih ploščic iz kartona za polaganje v tebele geometričnih oblikah: kvadrati, trikotni, krožnice; v sestavi: pravce, poševnos mnogokotniki in trapezi. Znano je, da so barvne ploščice jako priljubljeni predmeti za stavljanje. Spreminjajo jih s polaganjem v kaleidoskop pestrih ornamentov (rozete, mozaike, tračne orna-

## LISTEK.

### Narodne pravljice iz Prekmurja.

(Priredila Kontler in Kompoljski, ilustriral J. Vokač. II. zvezek, Maribor 1928, založil »Učiteljski dom«.)

Tam onstran Mure... leži ona pokrajina, ki se je izogiba znaten del slovenskega izobraženstva. Vsakdo, ki ga vrže po pravici ali krivici tjakaj trda življenska usoda, prihaja v Prekmurje z različnimi predsodki in naziranj, ki krožijo izven njenih meja na vseh koncih in krajih.

Prav nič se ne smemo čuditi tem dejstvom, če samo pomislimo, da se počuti pravzaprav vsak človek nesrečnega na najboljšem kraju vselej takrat, če se ni zatopil v vseobsegajočo ljudsko dušo tistega kraja, da bi našel njeno skrito bolest in tiho radost. In če smo v Prekmurju iskali morda vse drugo razen čistega in resničnega obraza njihove ljudske duše... no — potem je neizogibno posledično izoblikovanje doživete spoznanja v — notranje nezadovoljstvo.

V prekmurškem narodu je ostalo še največ njegove originalnosti: ljudskega značaja, naravnega življenja, nabožnega občutja in domačega narečja... Sodobni slovenski Prekmurec je še vedno veren potomec nekdanjega

— panonskega Slovenca. In če mu prideš s to zavestjo nasproti, zadobij njegovo prijateljstvo ob prvem spoznanju in odkritosrčnem razgovoru...

Pred menoj leži zbirka narodnih pravljic iz Prekmurja, in sicer v lično vezani knjižici s preko sto strani.

Knjiga vsebuje devetnajst domačih ljudskih pravljic, izmed katerih se poedini pravljici motivi ponavljajo v raznih variacijah tudi v našem pripovednem slovstvu, sicer pa so večinoma vsem pravljicam skupni njihovi — osnovni elementi. Nadalje so pravljicam pozna njihova — izvornost, ki jih dobro loči od nekaterih — umetnih pravljic iz domače in tuje mladinske književnosti. Poedini sestavki v tej knjigi niso dolgovezni in razvlečeni... temveč so s svojimi stavki vred jedrnat in tako zaokroženi, da dopuščajo naravnemu človeški misli potrebno širino in globino. Rekli bi, da je po ideji najmočnejši sestavek pravljica »Rače, mravlje in čebelice«, ki kaže neko naravno razmerje med živalmi in ljudmi. Ne vem pa razloga, zakaj ni ostal kak primeren sestavek tiskan v domačem prekmurškem narečju, torej v tisti obliki, ki živi med preprostimi ljudstvom po vaseh in belih domovih.

S pomočjo prirediteljev je pravljice naravnega življenja, nabožnega občutja in domačega narečja... Sodobni slovenski Prekmurec je še vedno veren potomec nekdanjega